

LISA 2. ARENGUSTRATEEGIA SEOSSED TEISTE ARENGUDOKUMENTIDEGA

Võru maakonna arengustrateegia koostamisel on olnud sisendiks kohalike omavalitsuste, huvigruppide, kogukondade ja maakonna elanike, ettevõtjate, organisatsioonide ning erinevate ametkondade arenguvajadused. Arengustrateegia toetab maakonnaplaneeringus ja maakonna kohalike omavalitsuste arengukavades püstitatud eesmärkide täitmist. Maakonna arengustrateegia koostamisel on arvesse võetud riigi valdkondlikke strateegiaid ning arengukavasid.

Arengustrateegia seoseid teiste arengudokumentidega on käsitletud peamiselt visiooni tasandil.

1. Võru maakonnaplaneering 2030+

Võru maakonna arengustrateegia on seotud ja toetab Võru maakonnaplaneering 2030+ maakonna ruumilise arengu visiooni:

Võrumaa on atraktiivne, ajaloolist jätkuvust ja looduslähedust väärtustava ruumistruktuuriga maakond. Selgelt eristuvad siin traditsioonilised külamaastikud ning kompaktsena hoitud asulad ja linnad, mis koondavad ka mahukamat ettevõtlust ja tootmistegevust. Elanike igapäevaelu toimimine tugineb nutikate ja paindlike teenuslahenduste rakendamisel ning mugavatel ühendustel oluliste keskustega, eelkõige Võruga. Sellega on tagatud kvaliteetne elukeskkond erinevates Võrumaa piirkondades.

Samuti toetab arengustrateegia maakonnaplaneeringu tegevuskava elluviimist.

Märkus: Võru maakonnaplaneering on koostatud ja kehtestatud maakonnapiirides, mis kehtisid enne haldusreformi. Võru maakonnaga liitunud endisel Põlva maakonna territooriumil (Värskavald, Mikitamäe vald ja Orava vald) kehtib Põlva maakonnaplaneering 2030+ planeeringulahendus.

2. Võru maakonna kohaliku omavalitsuste arengukavad

(Antsla valla arengukava 2019-2030, Rõuge valla arengukava 2018 – 2035, Setomaa valla arengukava 2018-2027, Võru linna arengukava 2017-2035, Võru valla arengukava 2018-2030)

Võru maakonna arengustrateegia ja maakonna kohalike omavalitsuste arengukavad on omavahelises seoses. Kohalike omavalitsuste arengukavad toetavad ja aitavad kaasa maakonnastrateegia visiooni, strateegiliste eesmärkide, valdkondlike eesmärkide, tegevussuundade ja tegevuste täitmisele. Maakonna arengustrateegia omakorda toetab kohalike omavalitsuste arengukavades kirjeldatud visioone ja visioonide poole liikumiseks püstitatud eesmärke ning programmide, meetmete ja tegevuste rakendamist. Maakonna arengustrateegia toob välja ka ühised eesmärgid, et saavutada visiooni „Meie maakond on õnnelike ja tegusate inimeste, rohkete võimaluste ning mitme kultuuriruumiga maa“ täitmine.

Maakonna arengustrateegia toetab kohalike omavalitsuste visioonide saavutamist. Maakonna kohalike omavalitsuste visioonid:

Antsla vald on hää väega kotus, kus on rahulolevad inimesed ja mitmekülgsed võimalused eneseteostuseks.

Rõuge on roheline, hooliv ja arenev vald, kus kõigil on hea olla. Siin elavad õnnelikud, ühtehoidvad ja kodukohta väärtustavad inimesed.

Aastal 2027 on Setomaa vald väärt elupaik ja tuntud turismi- ning kuurortpiirkond. Siin elab ja tegutseb ettevõtlik ja kokkuhoidev lasterikas kogukond. Setomaa inimesed annavad järgmistele põlvkondadele edasi elujõulise seto keele, kultuuri ning puhta looduse. Setomaa on tunnustatud

mahepiirkond, kus väärtustatakse uuenduslikke ja säästvaid lahendusi. Setomaa on jätkusuutlik, jõukas ning võimekas vald, kus elavad õnnelikud ja rahulolevad inimesed.

Võru on tegus linn, kus igaühel on võimalus oma südameasja ajada ja seeläbi ennast teostada. Oma idüllilise elukeskkonnaga on Võru suurepärase koht laste kasvatamiseks. Noortel on siin huvitav elada. Siinne kogukond on kokkuhoidev, inimesed on abivalmid ja külalislahked. Omakultuurist ja kodukohast räägitakse uhkusega. Regiooni tugeva keskusena on Võru eestvedajaks töökohtade ja teenuste pakkumisel ning ühiste tegevuste algatamisel.

Võru vald on suurepärase elukeskkonnaga, tugev, arukas ja uuendustele avatud omavalitsus, mida iseloomustavad koostegemine ja tugev „meie-tunne“, tublid ja tõhusad teenusekeskused, mitmekesised ja tervist edendavad vaba aja veetmise võimalused, kaasaegne taristu ja heakorrastatud avalik ruum, tugev ettevõtlus ja „piirkonnaülesed pärlid“.

Samuti kirjeldab maakonna arengustrateegia maakondlikke ühistegevusi ja kohalike omavalitsuste investeringud, mis on esitatud maakonna arengustrateegia tegevuskavades.

3. Eesti regionaalarengu strateegia 2014- 2020

Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ on järgmine:

Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest. Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.

Strateegia üldeesmärgiks on:

Toimepiirkondade parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

Võru maakonna arengustrateegia visioon on suunatud maakonna eripäradele tugineva atraktiivse töö- ja elukeskkonna loomisele, ettevõtlikkusele ning elanikkonna heaolu tõusule. Horisontaalsete teemade hulgas on kajastatud piirkonna arenguks vajaliku taristu arengut ja teenuste kättesaadavust. Võru maakonna arengustrateegia on seotud ja toetab Eesti regionaalarengu strateegiaga (ERAS 2020) seatud riigi terviklike regionaalarengu eesmärkide ja sihtide elluviimist.

4. Kagu-Eesti tegevuskava 2015-2020

Kagu-Eesti visioon aastaks 2020 on:

Kagu-Eesti on eripärast kultuuri ja loodust väärtustav ja vääripindav atraktiivne elu- ja töökeskkond, mida iseloomustab tugev konkurentsivõimeline majandustegevus. Kagu-Eesti paistab väljapoole ühtse ja tugeva omanäolise regioonina ja on igas mõttes (majanduslikult, kultuuriliselt, julgeolekuliselt) oluline osa Eesti riigist kui tervikust. See on turistidele tuntud ja hea mainega turismisihtkoht, mis pakub meeldejäätavat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse naaberpiirkondadesse. Kagu-Eesti üks eripära on piiriregiooniks olemine, sealhulgas Euroopa Liidu välispiiril. Iga inimene tunneb siin end vajaliku ja väärtuslikuna. Ettevõtlus on tulus ja töökohad hästi tasustatud. Piirkonnas on võimalik omandada kvaliteetsed ja mitmekesised gümnaasiumi- ja kutseharidust. Rahvaarvu vähenemine on võrreldes prognoosidega pidurdunud ning elanike sisse- ja väljarände saldo on tasakaalus või positiivne.

Võru maakonna eripäraks on piiriäärne asukoht ning mitme kultuuriruumi olemasolu. Strateegilisteks eesmärkideks on maakonna eripära ära kasutamine piirkonna arenguks, ettevõtlikkuse, elukestva õppe ning kogukondade väärtustamine. Võru majandusstruktuuris ja

tööhõives on suure osatähtsusega põllumajanduse, metsanduse ja toiduainetööstuse osakaal. Majandusvaldkonna strateegilise eesmärgina on arengustrateegias nimetatud kohaliku ressursi nutikat väärindamist (maakond on aastaringne turismisihtkoht, siin toodetud toit on tuntud ja hinnatud, mets on kohapeal kõrgelt väärindatud) ning kaitseväge tegevuse mõju maakonna majandusarengule. Samuti rõhutatakse vajadust toetada ja arendada maakonna omanäolisust rõhutavaid tegevusalasid ja kohaturundust ning lihtsustada tingimusi omatoodetu müügil piirkonnas ja nõudeid väiketootjatele.

Maakonna arengustrateegia heaolu valdkonna prioriteet on iga inimese aktiivsuse ja eneseteostuse toetamine igas eluetapis.

Haridusvaldkonna strateegilisteks eesmärkideks elukestva õppe populariseerimine ja rakendamine ning kvaliteetne ja kättesaadav gümnaasiumi- ja kutseharidus (sh Võrumaa Kutsehariduskeskuse arendamine). Jälgitakse piirkonnas kutsehariduse andmise vastavust tegelikele tööhõive prognoosidele ja koolitusvajadusele. Eesmärgiks on seatud, et Võru maakonnas saaks omandada rakenduslikku kõrgharidust.

Arengueelduste parandamiseks on oluliseks ettevõtlust toetava taristu arendamine (sh uute ettevõtlus- ja tööstusalade rajamine ja olemasolevate edasiarendamine), paremad ühendused ja liikumisvõimaluste tagamine ning koostöö ülepiiriste regioonidega. Võru maakonnas on eluks vajalikud teenused lihtsalt/mugavalt kõigile kättesaadavad (keskuste võrgustiku arendamine). Samuti riigistruktuuride kohalolu maakonnas (kaugtöö võimaluste rakendamine).

5. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“

Valdkonnas “Hariduse kvaliteet, kättesaadavus ja efektiivsus” on üheks valitsuse poliitika põhisuunaks haridussüsteemi kvaliteedi parandamine ning kohandumine demograafiliste muutustega. Selleks tuleb tagada tasakaal üldhariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse vahel, so põhiharidus peaks olema kodulähedane ning gümnaasiumiharidus koonduma pigem maakondlikesse tõmbekeskustesse. Noorte paremaks kohanemiseks hilisema tööeluga on üldhariduses vajalik lisaks faktiteadmistele järjest enam arendada loovust ja ettevõtlikkust.

Võru maakonna arengustrateegia üheks strateegiliseks eesmärgiks on pakkuda kättesaadavat ja kvaliteetset koolieelset ja põhikooliharidust. Selle eesmärgi täitmiseks on tegevussuundadena nimetatud kõigi vanusegruppide juurdepääsu hariduse omandamisele, tugevat karjääriõpet koolides, väärtuskasvatust, huvihariduse ja noorsootöö formaalharidusega sidustamist ning erivajadustega arvestamist. Oluline on täiskasvanud inimeste võimalus jätkata poolelijäänud õpinguid täiskasvanute gümnaasiumis nii põhikooli- kui gümnaasiumiastmes.

Konkurentsivõime kavas käsitletakse ka kutseharidust. Oluline on, et kutseharidussüsteem tagaks ettevõtete ja ühiskonna vajadustele vastava kvalifikatsiooniga tööjõu ettevalmistamise.

Maakonna arengustrateegia panustab kvaliteetse ja kättesaadava gümnaasiumi- ja kutsehariduse tagamise. Eesmärgiks on tööturu ja õppija vajadustest lähtuv haridus ja süsteemne karjääriõpetus. Kutsehariduskeskuses on vaja luua võimalused õppimiseks ka erivajadustega (nii füüsiliste kui vaimsetega) inimestele kutse õppimiseks. Võrumaa Kutsehariduskeskus on hea mainega õppeasutus, mis pakub mitmekülgset kutseharidust ja täiendkoolitust ning on hästi toimivaks praktikabaasiks kõrgkoolidele.

Konkurentsivõime kava sedastab, et noorte valikute suunamiseks, väljalangevuse ning töötuse vähendamiseks tuleb arendada tugisüsteeme, sh õppenõustamist ja karjääriteenuseid.

Võru maakonna arengustrateegia tõdeb, et õpilaste võimetekohasusega tuleb arvestada ja neid aktiivselt toetada. Selline lähenemine kindlustab, et tähelepanu ning vajalikku tuge saavad nii võimekad kui ka erivajadustega lapsed ja noored.

Noorte paremaks kohanemiseks hilisema tööeluga on üldhariduses vajalik lisaks faktiteadmistele järjest enam arendada loovust, ettevõtlikkust ning kujundada teisi õpilaste sotsiaalseid võtmepädevusi.

Võru maakonna arengustrateegia kohaselt arendatakse kohalikus haridussüsteemis põhiväärtusi, milleks on ettevõtlikkus, loovus, eripärasus ja keskkonnahoidlikkus. Formaalses haridussüsteemis tuleb jätkata erinevate hariduslike erivajadustega toimetulekuks süsteemide väljatöötamist ja paindlikkuse arendamist. Samuti tuleb muuta huvitava kooli ja ettevõtliku kooli põhimõtted maakonna hariduse kvaliteedistandardiks. Koostöös riiklike kõrgkoolidega tuleb maakonda rajada õppekeskus loodus- ja täppisteaduste ning informaatika pädevuste arendamiseks, mis ühtlasi aitab kaasa väärtuskasvatusele (põhiväärtused, loodus- ja töökasvatus). Omavahel tuleb tihedalt seostada formaalkooli, huvikoolide ning noorsootöö poolt pakutavad võimalused.

Valdkonnas “Tööjõu pakkumine” on poliitika suunaks tõsta aktiivsete tööturumeetmete pakkumise efektiivsust ja võimaldada nende mõju suurendamist. Selleks tuleb teha investeeringuid puuetega inimeste ja eakate elukeskkonda ning tugiteenustesse. Sama valdkonna all on poliitika suunana märgitud ka tervena elatud eluaastate suurendamine tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise ning tervishoiutaristu arendamise kaudu.

Heaolu valdkonna eesmärgidena on arengustrateegias nimetatud vähendada erinevust tervena elatud aastates võrdluses Eesti keskmisega, inimese eneseteostust kogu tema elukaare vältel ning võrdsete võimaluste loomist, sotsiaalse tõrjutuse ja ebavõrduse vähendamist (hoitud inimene). Haridus on üks olulisemaid tervisemõjureid. Töö ja eneseteostus on hariduse kõrval teine olulisim tervisemõjur. Meie inimeste parema tervise saavutamine ei ole terviseedendajate või tervishoiutöötajate kätes, vaid heades töötingimustes, töökohtades, eneseteostuse võimalustes. Võimaluseks on IT-arengute kasutamine heaolu loomisel, innovatiivsete lahenduste pakkumine kogukonnateenuste osutamisel ja kogukonnaressursi kaasamine avalike teenuste loomisse ja osutamisse.

Valdkonnas “Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond” on poliitika suunaks ettevõtete pikaajalist rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu soodustava poliitika kujundamine, sh tootlikkuse kasvu tagamine ja ekspordi toetamine. Sama valdkonna all on poliitika suunana märgitud ka loomemajanduse, IKT ja teiste võtmetehnoloogiate laiem kasutamine teiste sektorite lisandväärtuse tõstmisel.

Oluline on keskkonna loomine senisest suuremas mahus ekspordipotentsiaaliga ja suurema lisandväärtusega sektoritesse suunatud otsuste välisinvesteeringute Eestisse toomiseks. Investorite meelitamiseks tuleb neile pakkuda atraktiivseid hüvesid, mis oleksid rahvusvahelises võrdluses konkurentsivõimelised.

Võru maakonna arengustrateegia üheks strateegiliseks eesmärgiks on ettevõtjate ja avaliku sektori tõhus koostööd ühiste eesmärkide saavutamiseks. Avalik sektor aitab aktiivselt otsida lahendusi ettevõtete arengutakistuste ületamiseks, ettevõtlustaristu (internet, teed, inkubaatorid, ettevõtlusalad) on välja arendatud. Avalik sektor arvestab taristu arendamisel ettevõtjate vajadusi.

Konkurentsivõime kavas räägitakse ka vajadusest viia transpordi, IKT ja teiste valdkondade ettevõtlust toetav taristu ning institutsioonid rahvusvahelisele tasemele.

Maakonna arengustrateegia horisontaalseks arendusfookuseks on ühenduste parendamine liikuvuse tagamiseks.

Valdkonnas “Keskkonnasõbralik majandus ja energeetika” on poliitika suunaks majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine.

Maakonna arengustrateegia horisontaalseks arendusfookuseks on keskkonna hoidmine, sh energiasääst, mis on otseselt suunatud erinevate energiasäästu meetmete kasutusele võtmisele.

Võru maakonna arengustrateegia eesmärgid ja tegevused on suunatud “Eesti 2020” eesmärkide täitmisele.

6. Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigilise planeeringu kaheks esimeseks põhisuunaks on:

1. Tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng, sh:

- olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine;
- töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

2. Head ja mugavad liikumisvõimalused:

- teenuste, haridusasutuste ja töökohtade kättesaadavuse tagab toimepiirkondade sisene ja omavaheline sidustamine kestlike transpordiliikide abil;
- tagatud on kiire, piisava sagedusega ja mugav ühendus välismaailmaga;
- erinevaid transpordiliike kasutatakse tasakaalustatult, arvestades piirkondlike eripäradega.

Võru maakonna arengustrateegia on üleriigilise planeeringuga kooskõlas, kuna panustab mitmekesise elu- ja majanduskeskkonna kujundamisse.

Eesmärgiks on, et Võru maakonnas on eluks vajalikud teenused lihtsalt ja mugavalt kõigile kättesaadavad. Eesmärgiks on ka maakonna keskuste võrgustiku toimimine (teenuste kättesaadavus), uuenduslike transpordilahenduste (nõudetransport, sõidujagamine) rakendamine. Interneti arendamine hajaasustusega piirkondades, selleks et igas kodus oleks piisav interneti kiirus ja telefonilevi. Tagatud oleks korras teed ning arendataks edasi kergliiklusteede võrgustikku. Head transpordiühendused (hästi korraldatud ühistransport, bussi-, rongi-, lennuliikluse võimalused).

7. Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia visioon:

Eesti innovatsiooni- ja ettevõtluspoliitika on aastaks 2020 oluliselt kasvatanud Eesti elanike heaolu, parandanud Eesti lõimumist rahvusvahelise majandusega ning ettevõtete konkurentsivõimet.

Strateegia kohaselt on Eesti aastaks 2020:

- Lõimunud rahvusvahelisse ärikeskkonda - Eesti ettevõtja on tunnustatud ja lugupeetud partner nii Stockholmis kui Peterburis, nii San Fransiscos kui Shanghais. Eestisse on teretunud äri ajama rahvusvahelised ettevõtted, kelle jaoks on oluline innovatsioonisõbralik keskkond, läbipaistev, usaldusväärne ja kiire asjaajamine, hea infrastruktuur ning ligipääs Skandinaavia, Baltikumi ja Loode-Venemaa turgudele.
- Spetsialiseerunud, usaldusväärne, kohanemisvõimeline - Eesti ettevõtjate rahvusvahelise edukuse alus on arukas spetsialiseerumine, kiire kohanemisvõime, innovaatus, efektiivsus ning usaldusväärus. Maailm on eksportijate koduturg. IKT-lahendused on ettevõtetes laialdaselt kasutusel.

- Atraktiivne julgetele ja tegusatele ettevõtjatele ning noortele talentidele - Eesti ettevõtjad on muutusi eestvedavad. Ei kardeta katsetada uusi tehnoloogiaid, julgetakse arendada ideid ja ärimudeleid ning olla loovad ja ettevõtlikud. Noortel rahvusvahelistel talentidel on Eestis parimad võimalused karjääri teha ja olla tegelikud otsustajad. Eesti on rahvusvaheliselt tuntud start-up ettevõtte kasvuala.
- Rahvusvahelise äri ristteel tugevas ELis - Eesti majandus paistab Euroopas endiselt silma dünaamilisuse ning väljapaistvate majandusarengu näitajatega. Põhjapoolsete ELi liikmete jaoks on Eesti transiitsõlm Kesk-Euroopa turgudele ja läänepoolsete ELi liikmete jaoks sild kiirelt arenevale Loode-Venemaale.
- Toetava ja proaktiivselt arengut juhtiva avaliku sektoriga - Eesti avalik sektor on orienteeritud ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusliku rikkuse kasvatamisele. Riik kasutab sotsiaalmajanduslikke väljakutseid ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks. Võtmeväljakutsetele vastamiseks suudetakse koostööd teha poliitikavaldkondade üleselt, kaasates ka valitsusväliseid partnereid.

Ettevõtluse kasvustrateegias püstitatud visiooni täitmisesse aitavad kõige enam kaasa Võru maakonna arengustrateegia majanduse ja elukestva õppe valdkonnad. Võru maakonnal on Eestis ainulaadne geograafiline positsioon, paiknedes Euroopa Liidu idapiiril Venemaa ja Läti vahetus läheduses. Kaasaegsete ettevõtlus- ja tööstusalade väljaarendamine loob võimalused rakendada Võru maakonna geograafilisest asukohast tulenevat eelist – ligipääsu Baltikumile ja Loode-Venemaa turgudele. Väärtuspõhine haridussüsteem tagab loovate ja ettevõtlike noorte pealekasvu. Head transpordiühendused toetavad ettevõtlust ja aitavad kaasa piirkonna arengule.

8. Transpordi arengukava 2014-2020

Transpordi arengukavas määratletud eesmärk on:

- Eesti transpordisüsteem võimaldab inimeste ja kaupade liikumist kättesaadaval, mugaval, kiirel, ohutul ja kestval moel.

Liikuvuse tagamisel ja transpordisüsteemi kujundamisel lähtutakse nende poliitikavaldkondade eesmärkidest, mille saavutamisele transpordisüsteem peab kaasa aitama:

- transpordisüsteem peab võimaldama ohutut ja keskkonnasäästlikku liikumisvõimalust kõigile inimestele;
- liikuvus on oluline regionaalse arengu tagamisel;
- liikuvus on oluline majandustegevuse võimaldaja;
- eelistatakse väiksema keskkonnamõjuga liikumisviise;
- liikumisviisid peavad olema integreeritud.

Maakonna arengustrateegias on tegevussuundadena määratletud piirkonna arenguks soodustavate tingimuste loomine, sh ühenduste parendamine (teed, sh kergteed, ühistransport, raudtee jms). Sundliikumiste vähendamise eesmärgil kaugtöökohtade loomise, ühistranspordi arendamise innovaatiliste ja säästlikumate transpordilahenduste (nõudetransport, transpordi jagamisteenuse, sotsiaaltranspordi jne) piloteerimise ja kasutuselevõtu toel. Arengustrateegia kohaselt eelistatakse ja soodustatakse säästlikumaid liikumisviise.

Maakonna üldise ja majanduse kestliku konkurentsivõime seisukohast on head ühendused ning liikumisvõimalused hädavajalikud.

Seega on Võru maakonna arengustrateegia kooskõlas transpordi arengukavas sätestatud eesmärgi ning põhimõtetega.

9. Elukestva õppe strateegia 2020 (EÕS)

Visioon 2020: Õppimine on eluviis. Märkame arenguvõimalusi ja otsime nutikaid lahendusi.

Visiooni ja üldeesmärgi teostumiseks on seatud 5 strateegilist eesmärki:

1. Muutunud õpikäsitlus. Iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitlus on rakendatud kõigil haridustasemetel ja -liikides.
2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid. Õpetaja/õppejõu ja koolijuhid töö hindamine ja tasustamine on vastavuses nendele ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega.
3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus. Kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused on suurendanud erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades ja Eesti eri regioonides.
4. Digipöörde elukestvas õppes. Õppimisel ja õpetamisel rakendatakse kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, paranenud on kogu elanikkonna digioskused ning tagatud on ligipääs uue põlvkonna digitaristule.
5. Võrdsed võimalused elukestvas õppeks ja õppes osaluse kasv. Kõigile on loodud võrdsed võimalused elukestvas õppeks.

Võru maakonna arengustrateegia elukestva õppe valdkonna väljakutseks on tagada kättesaadav ja kvaliteetne koolieelne- ja põhikooli haridus ning gümnaasiumi- ja kutseharidus, arvestades iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut. Tagada tugev karjääriõpe koolides, väärtuskasvatust, huviharidust ja noorsootöö sidusust formaalharidusega ning erivajadustega arvestamine.

Luu soodsad tingimused elukestvas õppeks. Koolid tuleb muuta avatud keskkondadeks, kus lisaks õpilaste õpetamisele pakutakse koolitust ja kursust ka täiskasvanutele (eriti lapsevanematele) ning eakatele. Haridustee katkestanutel on võimalus omandada põhikooli või gümnaasiumiharidust täiskasvanute gümnaasiumis. Kutsehariduskeskuses on vaja luua võimalused õppimiseks ka erivajadustega (nii füüsiliste kui vaimsetega) inimestele kutse õppimiseks.

Suureks väljakutseks on õpetaja ametikoha väärtustamine ning õpetajaskonna motiveerimine. Koolidesse on vaja tööle saada oma ala professionaalid ja entusiastid, kes vastastikku ka üksteise arengut toetaksid. Õpetaja peab olema sädeinimene, kes suudab innustada noori avastama, kogema ja proovima.

Seega Võru maakonna arengustrateegia haridusvaldkonna visioon „Meie inimene on märgatud, haritud, teadlik oma võimalustest ning osaleb aktiivselt elukestvas õppes“ on seotud ja toetab elukestva õppe strateegia 2020 püstitatud visiooni ja eesmärke.

10. Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 (NVA)

Arengukava üldeesmärgiks on:

Noorel on avarad võimalused arenguks ja eneseteostuseks, mis toetab sidusa ja loova ühiskonna kujunemist.

Alaeesmärgid on:

- Noorel on rohkem valikuid oma loome- ja arengupotentsiaali avamiseks;
- Noorel on väiksem risk olla tõrjutud;
- Noore osalus otsustes on rohkem toetatud;
- Noortevaldkonna toimimine on mõjusam.

Võru maakonna arengustrateegia kestliku kogukonna ning kultuuri ja eripära valdkondade eesmärkides on toodud:

- Meie maakond on parim paik laste ja noorte füüsiliseks ning vaimseks arenguks, siin on hästi toimetulevate inimeste kasvulava.

Tegevussuundadena on nimetatud, et noortele oleks tagatud mitmekülgne huviharidus, võimalused ja vahendid huvitegevuseks ning noorte arvamuse kuulamine ja arvestamine.

Noorte märkamine ja tekkivate huvigruppide võimestamine.

Noortevaldkonna arengukava üld- ja alaeesmärkide täitmine on maakonna arengustrateegias kajastatud.

11. Eesti maaelu arengukava 2014–2020

Võru maakonna arengustrateegia toetab maaelu arengukavas sätestatud prioriteete ja eesmärke.

Võru maakonnale on iseloomulik suur turismi- ja puhkemajanduse ning traditsiooniliste majandusharude (metsa- ja põllumajanduse) osatähtsus. Strateegilisteks eesmärkideks on ressursi kõrge väärimine läbi innovatsiooni ja uuendusliku lähenemise, nutikuse ja paindlikkuse ning toodetele lisandväärtuse andmine. Oluliseks peetakse ettevõtlusaktiivsuse tõstmist, maakonna eripära kasutamist ettevõtluse hüvanguks, tõhusat koostööd avaliku ja erasektori vahel ühiste eesmärkide saavutamiseks ning häid võimalusi ettevõtmiseks ja ametialaseks eneseteostuseks. Võru maakonna ettevõtluskeskkond ja noored kannavad edasi maakonnale omaseid väärtusi.

12. Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2014-2020

Arengukava strateegiline eesmärk on mahepõllumajanduse konkurentsivõime parandamine ja kohaliku mahetoidu tarbimise suurendamine.

Maakonda iseloomustavad puhas loodus, puhas toit, mahetootmine. Võru maakonna inimene on säästva ja keskkonnahoidliku mõtteviisiga. Piirkonna elujõulisus on seotud piirkonna märkide arendamisega (suitsusann, Uma Mekk, Seto Küük jne).

Seega aitab maakonna arengustrateegia ellu viia Eesti mahepõllumajanduse arengukavaga püstitatud eesmärki.

13. Eesti kultuuripoliitika põhialused aastani 2020

Eesti kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 nimetab riikliku kultuuripoliitika eesmärgi, milleks on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks.

Võru maakonna arengustrateegia aitab kaasa riikliku kultuuripoliitika eesmärkide saavutamisele. Võru maakonna väärtuseks on eripärasus. Maakonnas on mitu kultuuriruumi. Eesmärkideks on Seto ja Vana-Võromaa kultuuriruumide elujõulisus, traditsioonide hoidmine ja arendamine, piirkonna ja kogukondade omanäolisuse ning kultuuritraditsioonide hoidmine. Teeme kõik selleks, et meil oleksid tugeva identiteediga kogukonnad, kes hoiavad ja kannavad edasi oma paikkonna keelt ja kultuurilist eripära ning ka ettevõtluskeskkond ja noored kannaksid edasi maakonnale omaseid väärtusi.

14. Spordipoliitika põhialused aastani 2030

Eesti spordipoliitika visiooniks ja üleriigiliseks eesmärgiks on, et aastal 2030 vastab eestimaalaste vaimne ja kehaline tasakaal ning heaolu Põhjamaade tasemele ning Eestis on kehalist aktiivsust soodustav elukeskkond koos kaasnevate teenustega, mis toetavad inimeste tervena elatud eluea pikenemist ja eneseteostust ning majanduskasvu.

Võru maakonnas on palju spordirajatisi, samuti pakub mitmekesine maastik võimalust tegeleda erinevate spordialadega ja aktiivse liikumisega. Kohati on probleemiks spordirajatiste vähesus ja nende seisukord. Omavalitsused vajavad uusi palliplatse, terviseradu ja väljõusaale. Murekohaks on olemasoleva spordivarustuse vananemine. Vajalikud on investeeringud olemasolevate spordirajatiste parendamiseks ning uute rajamiseks.

Kestliku kogukonna valdkonna ühe strateegilise eesmärgina on nimetatud, et meie maakond on parim paik laste ja noorte füüsiliseks ja vaimseks kasvamiseks ja arenemiseks, siin on hästi toimetulevate inimeste kasvulava ning tegevussuunana on välja toodud noortele mitmekülgse huvihariduse tagamine, võimalused ja vahendid huvitegevuseks ning et maakonnas oleksid võimalused aastaringselt erinevate spordialadega tegelemiseks.

Võru maakonnas on säilinud kogukondlik mentaliteet ja eluviis, vabatahtlikkusele tuginevad tugevad ja aktiivsed organisatsioonid: Võrumaa Spordiliit, Kaitseliit (s.h. Noorkotkad ja Kodutütred), Politsei (abipolitseinikud), Päästeamet (vabatahtlikud päästjad), Meie, külaseltsid. Meil on olemas spordirajatised, kogukonnakeskused, kultuuriobjektid.

Heaolu valdkonna strateegilisteks eesmärkideks on see, et maakonna inimene elab kaua ja tervena, leiab eneseteostust kogu elukaare vältel ning meie inimene on hoitud (võrdsete võimaluste loomine, sotsiaalse tõrjutuse ja ebavõrduse vähendamine).

Kokkuvõtvalt toetab arengustrateegia igati Eesti spordipoliitika visiooni ja eesmärki.

15. Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020

Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 strateegiliseks valdkonna üldeesmärgiks on tervena elatud eluea pikenemine enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu. Eraldi on arengukavas välja toodud viis temaatilist valdkonda, mis kajastavad sotsiaalse sidususe ja võrdsete võimaluste suurendamist, lastele tervisliku ja turvalise arengu tagamist, tervist toetava keskkonna kujundamist, tervislike eluviiside soodustamist ning tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse kindlustamist.

Võru maakonna arengustrateegia heaolu valdkonna alajaotuses on strateegiliste eesmärkidena nimetatud: 1. Meie inimene elab kaua ja tervena. 2. Meie inimene leiab eneseteostust kogu elukaare vältel. 3. Meie inimene on hoitud. Võrdsed võimalused ja sidusad kogukonnad.

Maakonna arengustrateegia heaolu valdkonna prioriteet on iga inimese aktiivsuse ja eneseteostuse toetamine igas eluetapis, et inimesel oleks motivatsioon anda vastavalt oma võimetele maksimaalne panus ühiskonna toimimisse ning luua inimesele turvatunne raskuste ületamisel, et kriisid mööduksid võimalikult kiiresti ja edukalt. Inimese heaolu sõltub kõige enam kolmest tegurist: kogukondlikud suhted (sotsiaalne sidusus), haridus ja tööhõive (eneseteostus). Strateegia põhineb nende kolme teguri arendamiseks meie piirkonna tugevuste võimendamisele ja eesmärgipärasel kasutamisele.

Maakonna arengustrateegia aitab täita rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 strateegilise valdkonna üldeesmärki, milleks on tervena elatud eluea pikenemine enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu.

16. Eesti infoühiskonna arengukava 2020

Arengukava keskmes on riigis info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist ja nutikate lahenduste loomist võimaldava keskkonna tagamine. Selle raames on üks arengukava alaeesmärk majanduse kasvu, riigi arengut ja elanike heaolu toetava info- ja kommunikatsioonitehnoloogia taristu loomine. Selline taristu on vajalik, et tagada paremini ühiskonna sidusust.

Maakonna arengustrateegia kontekstis on oluline, et Võru maakonnas on eluks vajalikud teenused lihtsalt ja mugavalt kõigile kättesaadavad. Selle eesmärgi täitmiseks on vajalik kiire internetiteenuse arendamine üle maakonna.

17. Siseturvalisuse arengukava 2015–2020

Arengukava näeb ette baasvõimed ja sellega seotud arendustegevused siseturvalisuse valdkonnas.

Avalike teenuste kättesaadavus maakonna igas paigas on kestliku kogukonna üks väljakutsetest. Siseturvalisuse valdkonnas on oluliseks koostöövõrgustike arendamine ja kogukonnakeskne lähenemine. Turvalisuse tagamisel toimib sujuv koostöö elanike, riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuse, ettevõtete ja vabaühenduste vahel. Eesmärgiks on see, et Võru maakonnas on eluks vajalikud teenused lihtsalt ja mugavalt kõigile kättesaadavad ning tagatud peavad olema keskuste võrgustiku areng ja pakutavate teenuste miinimumtase. Lähiaastate väljakutseteks on uue halduskorralduse rakendamine, koostöö arendamine, maakonna keskuste ja toimepiirkondade võrgustiku toimimine, et tagada kogu maakonnas töökohtade ning teenuste kättesaadavus ning seeläbi elukvaliteet nii linnades kui maapiirkondades.

18. Heaolu arengukava 2016-2023

Heaolu arengukava elluviimiseks on püstitatud kaks üldeesmärki:

1. Tööhõive kõrge tase ning pikk ja kvaliteetne tööelu.
2. Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus.

Töö annab inimestele võimaluse eneseteostuseks ja majanduslikuks kindlustatuseks ning on seetõttu üks põhiline sotsiaalmajandusliku arengu eeldus ja hea elukvaliteedi alus.

Maakonna arengustrateegia heaolu valdkonna prioriteet on iga inimese aktiivsuse ja eneseteostuse toetamine igas eluetapis, et inimesel oleks motivatsioon anda vastavalt oma võimetele maksimaalne panus ühiskonna toimimisse ning luua inimesele turvatunne raskuste ületamisel, et kriisid mööduksid võimalikult kiiresti ja edukalt. Inimese heaolu sõltub kõige enam kolmest tegurist: kogukondlikud suhted (sotsiaalne sidusus), haridus ja tööhõive (eneseteostus).

19. Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“

Eesti säästva arengu eesmärgid: 1. Eesti kultuuriruumi elujõulisus; 2. Inimese heaolu kasv;

3. Sotsiaalselt sidus ühiskond; 4. Ökoloogiline tasakaal.

Strateegia eesmärk on ühendada ülemaailmsest konkurentsist tulenevad edukuse nõuded säästva arengu põhimõtete ja Eesti traditsiooniliste väärtuste säilitamisega.

Võru maakonna eripäraks on mitme kultuuriruumi olemasolu ning rikkalik kultuuripärand. Seetõttu on väljakutseteks omanäoliste võru ja seto kultuuride säilitamine, arendamine ning tutvustamine, omanäolisuse toetamine ja hoidmine piirkondades ning maakonna omapära rõhutamine, pärandkultuuri sidumine tänapäevaga ning selle edasiarendamine.

20. Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020

Kodanikuühiskonna arengukava üldeesmärk on tegutsemisvõimekad kodanikuühendused ning ühiskondlikult aktiivsed elanikud.

Maakonna arengustrateegia visiooni elluviimisesse on kaasatud kodanikuühendused, organisatsioonid ja ettevõtted, maakonna inimesed. Kodanikuühiskonna arengu toetamine on maakonna arengustrateegia üheks läbivaks põhimõtteks. Väljakutseks on kodanikuühenduste tegutsemisvõimekuse tõstmine, sealhulgas elanike ühiskondliku aktiivsuse tõstmine.

21. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030

Maakonna arengustrateegia toetab Eesti keskkonnastrateegias püstitatud eesmärkide täitmist.

Võru maakonna arengustrateegia kohaselt kasutatakse ressursse efektiivselt, mida soodustab loodussõbralike tehnoloogiate kasutamine. Maakonna elukvaliteet on kõrge, mida soodustab puhas keskkond (puhas loodus ja puhas õhk). Edukalt rakendatakse kaugtöö võimalusi.

Maakonnale omased loodusmaastikud ja traditsioonilised kultuurmaastikud on säilinud, tehiskeskond ei domineeri roheline elukeskkonna üle, säilinud on ka puutumatu loodusega kaitsealad.

Inimesed on teadlikud vajadusest toimida nii, et keskkond säiliks puhtana ja ohutuna. Harrastatakse tervislikku eluviisi.

22. Eesti riiklik turismiarenduskava 2014-2020

Turismiarenduskava visioon on järgmine: Aastaks 2020 on Eesti turistidele tuntud ja hea mainega Põhjamaade turismissihtkoht, mis pakub meeldejäävat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse Läänemere piirkonna riikidesse.

Maakonna visioon on turismiarenduskavaga kooskõlas – oma kultuuri ning eripära hoidmine ning arendamine (strateegiline eesmärk) muudab piirkonna seda külastavate turistide jaoks huvipakkuvaks.